

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajukért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 „	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatálnak küldendők.

A mi bajaink.

Miért nem birunk számszerű többségünk súlyával fellépni s miért van az, hogy a mérleg serpenyője már jó idő óta mindig hátrányunkra billen?

Oly kérdések ezek, melyek felett már sokan vitáztak. És a hány fő, annyi vélemény.

Voltak, a kik éppen számszerű tulsúlyunknak tulajdonították e jelenséget, azt hozván fel, amit a fizika tanít, hogy nagyobb tömegekben kisebb a cohesió.

Egyházunk egyetemes szervezete éppen ennek akarja útját állani. Tehát ha ragaszkodnánk hozzá, éppen ellenkező lenne az eredmény, mint ma. De hát törődni kéne is valakiknek ezzel.

Mások éppen a magyar főpapság nagy vagyonát okozzák; mondogatják, hogy ez bénítólag hat a hitbuzgóságra, mert nagyon is elvonják a földi javak a figyelmet, s azért nincs idő a lelkiekkel törődni. Ez a vagyon oly magasra helyezi őket, hogy onnan felülről nem látják nyájuk apró-cseprő bajait és az oculi episcopi manapság a kor áramlatának engedve, vagy nem látnak semmit, vagy csak azt, a mi fönkellemes.

Hát van is ebben valami, ha még sincs is ugye egészen a dolog.

Az anyagi függetlenség, kell hogy erőt adjon. A létért való küzdelem mentessége függetlenit, és minden idő a lelkieknek maradhat. Mert azok, kik bölcs királyok látnoki ihletéből vagy egyes nagyjaink áldozatkész buzgóságából, vagy a nép józan gondoskodásából, dísan el vannak anyagiakkal látva — éppen azok hivatják a lelkiekért küzdők sorában állani legelőbb — Noblesse oblige.

Azért szerintem a vagyon nem akadály, inkább alkalmas eszköz ez irányban, csak azt. Pál szellemében kell azt felhasználni. Ha van itt hiba, ugye csak az egyéneken van meg.

En részemről a katolikus középosztályt okolom bajainkért.

Mert mi türes-tagadás benne, a mi középosztályunk akár mi más, csak nem katolikus. Ha a szó szoros értelmében vesszük a dolgot, katolikus középosztály nincs. Legalább a mi van, egy a nem levéssel.

Mi okozta? Ki okozta? Nagyon vissza kellene nyulnunk a múltba, vissza egész Pázmány Péter koráig.

Azok, a kik hazánkban a katolikusokat vezették és vezetni hivatják most is, a középosztálynál a katolikus szellem ápolását teljesen elhanyagolták.

Nézzünk csak körül. Csak a mostani nemzedéket. Mit látunk?

Látjuk a katolikus középosztály teljes hitközönységét, vallásos tanainkban való járatlanságát és a katolikus műveltségnek teljes hiányát.

A mi középosztályunk otthonos a századvégi léhaságnak minden nőbortjában, de hogy behatoljon a katolikus tanok lényegébe, a katolikus szellem alapfeltételeibe, és e szerint rendezze be életét, arra nem képes.

Szajkó módjára utánna kelepeli az ellenségeink üres jelszavát, meg sem gondolva, hogy önmagának ássa meg sírját akkor, a midőn vallásának akár szer-tartásait, akár disciplináit gúnyolni segíti; arról épenséggel fogalma sincs, mily kárt vall azáltal, ha egyháza parancsait fitymálva mellőzi vagy éppen megszegi.

Mit használ katolikus főuraink többségének mély vallásossága? mit a főpapok csillogó kincsei? — mit a kenyerét véres verejtékkel kereső nép hitbuzgalma? — ha a politikai, társadalmi téren mérvadó középosztály idegen saját egyházában.

Erre, igen erre vajmi kevés figyelmet fordítanak az illetékes körök. Pedig a míg nem teremtünk erős, vallásos tanaink által át és áthatott katolikus középosztályt, ne is álmondjunk a katolicizmus restaurációjáról hazánkban.

Erre első és hatékony eszköz az iskola.

Fáj! nagyon fáj erről elmélkednem. Az úgynevezett katolikus középiszkolák, igen kevés kivétellel, mindenek, csak nem katolikusok.

S az egyetem! Erről jobb nem is beszélni.

A másik eszköz az életben a lelkipásztorokodás, fönst és lent egyaránt.

Középosztályunk e téren teljesen el van hagyatva. Lássuk csak.

Falun meg van az egy. nagyobb helyeken két mise, elmegy azokra az intelligencia, jó, nem megy,

az se okoz nagy fejtájt a parochián. A prédikáció mindig a népek szól; a hol tót nyelvű, azt pláne értelmiségünk nagy része meg sem érti. Mert az még a magyar irodalmi nyelvet sem igen kultiválja, nem hogy a tótot lapozgatná. Olvasmánya a napilapok és azokban folyó regényekben túl alig terjed valamire.

Ezeknél hathatós eszköz volna a hetenkint és plébániánként tartandó konferenciális beszédek, a nép számára tartott prédikációknál kissé magasabb színvonalon tartva, mint ez már külföldön régóta dívik.

Ez a fáradság igen üdvös irányban hozná meg gyümölcsét. Egyszóval törödni kell a középosztályllyal is, ha egy kissé túl is kell mennünk a megszokott chablonokon.

Lám a missiók nem egy helyen csodákat műveltek. De még itt sem szabad ám elhamvadni engedni a felélesztett paraszat.

És ebben az irányban alig történik valami.

Falun a parochia csak úgy számít, ha jó partner. jó asztalt tart és kellemes társalgó. Ha még egy kissé pletykálni is tud, akkor éppen aranyos egy ember. A mi középosztályunknál csak úgy népszerű, ha látogatáskor otthon felejtí a lelkipásztort.

És sajna, plébánosaink sokan keresik ezt az olcsó népszerűséget, a helyett hogy a középosztály megnyerését, mondhatnók katolikus irányú regenerációját tartanák szemük előtt.

Vajmi sok eszköze van a művelt lelkipásztornak, ily irányban üdvösen működni.

De nézzük csak hazánk más telekezeteit. Nézzük a zsidókat. Ünnepnep egyikök sem mulasztja el az istentiszteletet. Imával kel, imával fekszik.

Nálunk?

Részt vettem katolikus házakban az ebédek százain, ha véletlenül nem volt katolikus pap jelen, senkinek sem jutott eszébe még csak keresztet is vetni az ebéd előtt. No, ebéd után az már vérmes remény leendett.

És ez nincs jól így.

Nekünk meg kell teremteni középosztályunknál a katolikus öntudatot, fejleszteni a katolikus szellemet, máskülönbem nem boldogulunk

Gyónni, böjtölni? ezzel eldicsékesznek, hogy évek óta nem teszik.

És ez így van régóta! Hiszen már Eötvös báró „Karthausijában“ panaszkodik erről.

„Vasárnap jött és senki templomba nem ment; a nép egy processziót járt, mi nyugodtan nézénk ki ablakainkon; az egyház böjtöt rendelt s mi hust evénk; én enni nem akartam, s atyámat a böjtire figyelmessé tettem; ő mosolygott.“

Míntha csak ma íródott volna!

Nagyon találóan mondja tovább:

„Hogy e vallástalanság nem egyes kivételek sorsa hanem hogy körtája századunknak“. Hozzátehetjük regés végségig.

De csak szóljon ő.

„Megkereszteltetünk“ így ír Eötvös: „szokásból,

mint keresztények neveltetünk, mert már a felvett rendszer így hozza magával; s miután évekig hittünk s évekig boldogak valánk hitünkben; belépünk az életbe s vallástalanság áll körülöttünk; hitünkről szólnunk s mindenki szánja gyengeségünket, mert praktikus század ez, melyben élünk, melynek jelszava: számolj és dolgozzál; a kor vallása haszon és ha vannak martyrjai századunknak, csak pénzvágay az, mi őket szenvedni és lemondani tanítja.“

Ránk, korunkra illenek majdnem 1/2 századdal ezeltört e szavak.

Es mi okozta ezt?

Tegyük szívünkre kezünket.

Nagy része van ebben a pasztorizációban nyilvánuló közönynek. Okai azok, a kik a lelkipásztorkodást nem hivatásnak, de hivatalnak nézik.

A lelkipásztorkodás most missió. Igenis! vissza kell hódítania másfél század mulasztását. Ez azon archimedesi pont, melyen a katolicismust diadalra emeljék.

„Mi nem támadunk senkit, mi agressívek nem vagyunk“ — így szólott Margalits Ede a Pázmányegyesület elnöke — „de a katolikus elveket illetőleg intranzigensek vagyunk.“

E szavakat kell vésnie minden lelkipásztornak melyen az emlékezetébe, a hereceprimástól a legifjabb káplánig.

Mi kínosan hat a népre, midőn főpapok alkalmazottjai, vagy a kántor előljárnak a htközöny dolgában, s undokabban káromkodnak a huszár-sztrázsa-mesternél.

Vagy nem hat-e kínosan, ha a papi jószágon alkalmazott tiszték sem a gyónásbau, sem a körmenetben részt nem vesznek? Neki derogál a néppel, forróságban, porban, a legfölségesebb oltáriszentséget Urnapkor követni, s csak úgy, mintegy profán látványosságot ott nézik az abiakokból vagy a kerti-rács mögül.

Exempla trahunt!

Erre kéne gondnak lennie.

Majláth gróf erdélyi püspök naponta maga köré gyűjti udvarának személyzetét, s minden alkalmazottját és estéknként órát végez velük közösen. Nincs alóla kivétel.

Es ez hat.

Mert az egyház parancsai, a lelkiatya tanító feddő szava, egyaránt szól a koronás királytól a kol-dusig, nemcsak a misera plebs contribuensnek.

Csak a középosztály volna kivétel és papi uradalmak liberális kocsisú tiszt urai?

Pedig de sokszor így van ez! s így hül a népben is a vallás, lazul az erkölcs, foszlik a tisztelet és enyészik a felebaráti szeretet.

Az úr lelkületére alkalmazottainak viselkedéséből következtet a tömeg, ép azért tenni kell arról, hogy e következtetés ne üssön ki balul.

Mit használ az apostoli szelidség, fenkölt gondolkodás és fejedelmi bőkezűség oda fönt; ha azután az

alantosok felfuvalkodott göggel érintkeznek a közönséges halandóval, és kapzsi haszonlesésből előidézett tarzalkodások, busugásokkal és kenyéririgység szülte marakodásokkal töltik el idejüket.

Szerintök pedig ők képezvén a katolikus középosztály magvát, világítsanak tehát jó példával legelől. És ha nem teszik, tenni kell róla, hogy tegyék.

Ez is pasztorális feladat.

Nekünk derogál a paraszttal egy székben ülni az Isten-házában, tehát inkább nem is imádkozunk. Nem helyes gondolkodás. De ha már megvan, alkalmat kell nyújtani arra, hogy konferenciákon külön tanítást kapjon az értelmiség.

Mert a katolikus középosztály megteremtésére nincs áldozat, mely nagynak mondható, mert csak akkor lehet szó katolikus regenerációról, ha meglesz egy erős, öntudatos, katolikus szellemű áthatott középosztályunk.

Laius.

Hegedüs a székelyekért.

Evek óta halljuk a riasztó híreket a székelység kivándorlásáról. Ezrével bagyják el hazájukat az erdélyi magyarság legerősebb bástyái, hogy a Romániában kapott kenyérért cserébe adják magyarságukat. Mi azalatt törhetjük itthon a fejünket, mivel lehetne kielégíteni a nemzetiségi szájaskodókat, ott kint pedig saját véreink szaporítják ellenségeinket.

A magyar faj megerősödésének egyik lényeges feltétele hogy ezt a kivándorlást megállítsuk s a székelység terjeszkedését a hazai oláh nyelvtérrel felé irányítsuk.

Ezt a sürgős szükségét látta meg Hegedüs Sándor az ő székelyföldi útjában s egyuttal gyakorlati érzelme megtalálta vele az egyedül lehetséges módot a kérdés megoldására: a gazdasági alapra helyezkedést. Nem kell ide sok politizálás. A góbé éhes, a földje nem terem eleget, más kereset módja itthon nem kínálkozik, hát át megy oda, a hol az ügyes, szorgalmas munkás megkapja a maga jutalmát. Adjunk a góbének itthon nem kenyeret, hanem csak módot a kenyér megkeresésére s itthon marad es erősíteni fogja a magyarságot.

Mindezt b-látta Hegedüs s ezért Budapestre megérkezése után első dolga volt ebben az ügyben leiratot intézni a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamarához, tegyen ez irányban kimerítő tanulmányokat s azok alapján konkrét indítványt. Az utmutatást megadja maga a miniszter: a földművelésből megélni nem tudó népfölösleget tereljék az iparra.

A székelyt az Ursten iparosnak s kereskedőnek teremte. Meg van benne a mozgékony, a találékony, a vállalkozó szellem és — az agyafurt furlangosság, a mi a fő. Ezért nincs a Székelyföldön antiszemitizmus; az igaz hogy zsidó is kevés van. Ott ugyan nincs kit becsapni, kísérlet esetében pedig még legelőször a zsidó bánja meg. Az ipari termékeknek is meg vannak a maguk fogyasztói: egyrészt a Székelyföld népe, másrészt a körülöttük lakó oláhság, különösen pedig Románia. Eddig a szomszéd állam a férfainkat vette át; enél bizony sokkal okosabb lesz árukat adni nekik, melyért pénzt is kapunk.

Csak hogy persze nem ágyuzással kell kezdeni a verébadászatot, mert akkor olyan tényszeren felsülhetünk vele, mint éppen Románia a magyar ipar és kereskedelem ellen indított nagy bűhőjával. A szarka kissé többet akart s most búsan lekonyult a farka: a pénzügyi egyensúly, Romániát a mértékelen nagy zolás a bukás szélére vitte, jó lesz ettől óvakodnunk,

Lassan, alulról kell kezdeni az építést. Egy kő már megvan az alpból: Háromszéken nemrég honosították meg a szövőipart s ma már a háromszéki szövészet az oláh határon tulra, kivételre is dolgozik. Így lehetne tenni más vidéken is. A fa és fémipar Marosvásárhelyen, a timáripár és vasipar Székely-Udvarhelyen, illetve Udvarhely megyében, a faipar különböző ágai Sepsí-Szent-Györgyön és az szatolospár Kézdi-Vásárhelyen jellegzetes bizonyítékok arra nézve, hogy a Székelyföldön erős talaja van különböző iparoknak, csak fel kell azokat karolni kellő eréllyel és az eredmény kétségtelen.

Szép program ez, a mi legszebb, hogy: a kamara javaslatának határidejéül nem valami határozatlan „legrövidebb idő”, hanem az ősz tüzetett ki, mert a miniszter még a télen meg akarja tenni a szükséges intézkedéseket.

Csak a szép tervnek, a nagy miniszteri ambiciónak feleljen meg aztán a kamara munkássága is! Akkor, reméljük, a siker sem fog elmaradni.

T...

Az erd. r. k. státus középiskolái az Ertesítők adatai szerint.

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló *kolozsvári r. k. főgymnasium* Ertesítőjét Erdélyi Károly dr. igazgató tette közzé. A bevezető értekezést, mely Runeberg János Lajosról a svédek és finnek egyik legnagyobb epikusáról és lyrikusáról szól, szintén Erdélyi írta.

A kolozsvári r. k. főgymnasium életében az 1899—1900. éven rendkívül mozzanat nem fordult elő. Az állami segítség fokozatosan növekedik. Az 1900. évre 10000 korona volt felvéve az áll. költségvetés keretébe.

Az isk. év elején Jakabinyi Alajos és Vincze József tanárok más intézetekhez távozván, helyüket Leitner József és Varjas Endre foglalták el. A párhuzamos I. osztály felállításával a rend kormánya Szukup Jánost rendelte kiségitőnek. Később pedig Leitner J. tanár betegsége miatt szabadságot nyervén, Benczik Bélát alkalmazták helyettesítőnek.

Az iskolánál hivatalos látogatást végeztek: püspök urunk ő maga, ki az isk. év első hét havában bayonkint legalább egyszer meglátogatta az iskolát, sőt egy alkalommal egyik beteg tanárt helyettesítette is egy latin órán; Pál István előadó az erd. r. k. státus hivatalos iskolalátogatója, Kunecz Elek kir. főigazgató. Az érettségi vizsgálaton a státus megbízásából Szamosi János jelent meg. A VIII. osztály bitani vizsgálatán Biró Béla apátplebános elnököl.

A vallásos nevelés érdekében minden intézkedés megtörtént. A tanári kar ebbeli munkájában közreműködött a buzgó főpásztor is, a ki több ízben szentbeszédet intézett az ifjúsághoz, minden látogatása alkalmával gyóntatott és részt

vett a husvétii szentgyakorlatokon. A szokásos hazafias és kegyeleti ünnepeket (a királynak, a főpásztornak, a kegyes-reud főökének névünnepe, a királyné halálának évfordulója, a koronázás évfordulója, márc. 15., okt. 6.) megilték, rendkívüli ünnep volt az akadémiai templom kegyképének 200 éves fordulója, mely egyuttal az országos jubileumi ünnep megünneplése volt. A tanárok lelkiismeretes gondjának kell tulajdonítani, hogy általában az összes ifjúság magaviselete jó volt. A magaviseletből jó érdemjegyet 208 (55·32%), szabályszerűt 162 (43·03%), kevésbé szabályszerűt 6 (1·59%) kapott.

A tanítás az országos terv szerint haladt, kivéven azt az egyet, hogy a bölcséleti előtan a VII. és VIII. osztályra van beosztva. A tanulmányi előhaladás erősítésére felhasználták a kirándulásokat is. A VIII. osztály tanulói három rendben meglátogatták a klinikák melletti villamos telepet, a középponti egyetem accumulator telepét, s a kolozsvári gáz-, jég- és gyújtógyárat. A IV. o. tanulók földtani sétautaztettek a monostori és hójai kőbányákhoz; a IV. és V. oszt. tanulók megtekintették a tordai basadékokat. — Az önképzőnek a 37. évi működésében 57 rendes tagja volt, kik összesen 77 dolgozatot adtak be. Az előszóval történő előadást gyakorolták, sőt physikai kísérleti előadásokat is tartottak. Évközben kétzer tüztek ki pályázatokat, összesen tizennégyet, a pályázati határidőre nézve azzal a változtatással, hogy év végére tüzték ki a beadást. A jutalmak részint a kör alapjaiból, részint a tanárok adományaiából teltek ki. Főpásztornunk ő méltósága 2 vallásos tárgyú tétel kidolgozására szintén adott jutalmakat. Az ifjúsági daliskola Rietly K. tanár vezetése alatt 143 taggal működött s minden az intézet életében előforduló ünnepies alkalommal jelentékenyen részt vett az ünnep sikerében. A zenekar a f. évben alakult meg. — A segítőegyesület 101 taggal folytatta működését, 76 tanulót isk. könyvekkel látott el, 5 tanulót pénzbelileg segített, több szegény tanulónak pedig a tanoruhát vette meg. E három utóbbi egyesületnél az a figyelemre méltó, hogy ezeket a tanulók teljesen saját erejükből tartják fenn önmegadózatással. — Rendkívüli tárgyak voltak a francia ny., gyorsírás, szabadkézi r., a melyeknek tanulásában mérsékelt díjért vehettek részt a tanulók.

A testgyakorlás Vermes Lajosnak, az egyetem tornatanárának és vivőmesterének vezetése alatt folyt. Ev végén szépen sikerül tornaversenyt tartottak.

A szegénysorsú tanulók segítése a legnagyobb mértékben a finövelő intézetek útján történik. A Mária Terézia finövelőben 28, a Sz. József-finövelőben 14 tanuló nyert ingyenes elátást; a 41 növendék évi eltartása 7380 K.-ba került. A vizsgálásért 6 növendékét ingyen láttak el. — Ösztöndíjat 11 tanuló élvezett, 11 összesen 3086 koronát kapott. A legnagyobb ösztöndíj 600 k., a legkisebb 100 K. volt. — A tandíj fizetése alól 23 tanuló egészen fel volt mentve, csak a felét fizette 30 tanuló. Az elengedett tandíj (970 k.) a teljes tandíjnak 10·4%-a. — A jutalmak túlnyomó részben jól megválogatott könyvek és tekintélyes összeget tettek ki.

A tanítás és tanulás eredményességének előmozdítására szolgáló eszközök között meg kell említenünk a szertárakat, melyek az 1899—1900. isk. évben tökozatossan gyarapodtak, A lyceumi könyvtár 502 darab könyvvel gyarapodott, ezzel

egész állománya 31403-ra emelkedett. A philologiai museumba 206 K. értékben ókori szobrok gipszmásolatát szereztek be. A művészeti muzeum számottevő művekkel gyarapodott. A művészeti oktatás kérdését másképen megoldani nem is lehet, csupán a megkívántató szemléltető eszközök beszerzésével. A többi gyűjtemények hasonlóan értékes tárgyakkal gazdagodtak.

A kolozsvári r. k. gymnasium tanulóinak száma 416 volt, negyvennel több mint a megelőző évben. Vizsgálatot tett 376 tanuló. Ezek közül katolikus 290, gör. kath. 53, gör. kel. 10., ág. ev. 11., ev. ref. 13, izraelita 8. — Nemzetiségre nézve 309 magyar, 12 német, 61 román. — Illetőségre nézve 213 kolozsvári, 57 kolozsmegyei, 22 szolnokdombokai, 11 tordaaranyosmegyei; a többiek a legkülömbözőbb megyékből származnak.

Előmenetelre nézve minden tárgyból jeles 22 (5·85%), jó 65 (17·29%), elégséges 194 (51·60%), egyből elégtelen 46 (12·23%), kettőből elégtelen 14 (3·72%), többől elégtelen 35 (9·31%).

Ev végén érettségi vizsgálatra 24 tanuló jelentkezett. Az írásheli alapján kettőt ismétlésre utasítottak. Az egész vizsgálat követelményeinek 9 jól, 16 egyszerűen felelt meg, kettőnek szeptemberben javító vizsgálatot kell tennie.

Az itt röviden felsorolt adatok azt mutatják, hogy a kolozsvári r. k. gymnasium feladatának jelenleg is híven megfelel és megtartja a középiskolák sorában azt az előkeiő helyet, melyet évtizedek munkája számára biztosított.



Az oberammergaui passiójáték.

A 60-as évek óta, a midőn Brunner Sebestyén, az osztrák katolikus publicisztika úttörőjének remek leírásából megtudtam, hogy mi az az oberammergaui passiójáték, szüntelenül élt lelkemben a vágy, hogy ezt a passió-játékot, melyről Brunner Sebestyén mint a hitélet rendkívüli hatásos eszközéről, az egész németiséget felrázó szózatot irt, valaha megláthassam. Vágyam most teljesült. Láttam az oberammergaui passió-játékot s a tekintetes szerkesztőség engedelmével röviden elmondom, mit éreztem hatása alatt s mit tartok róla.

Az oberammergaui passió-játék már ősrégi községi szokás volt 1633 ban, midőn a község lakosai, rettenetes csapás sulya alatt, pestises betegség pusztítása közepett, a mely néhány hét alatt 84 embert, köztük két plebánost ragadott el, azt a fogadalmat tették, hogy az Ur Jézus Krisztus kinszenvedésének tiszteletére minden tizedik esztendőben eljártszák az ő életéből annak az utolsó nagy hétnek eseményeit, melyek megváltásunk legfőbb isteni tényeit foglalják magukban. Az első ily fogadalmi játék 1634-ben foly le. Már azelőtt is a keresztény hitélet gyakorlásának egy bizonyos módja volt a passió-játék. a mint általában, úgy az oberammergauiak számára is. 1633-iki fogadalmuk óta azonban mondhatni, a most 1400 lakossal bíró parasztfaluinak ugyszólván

életet lelkévé vált ez a játék. Jelenlegi plebánusok „Oberammergau und sein Passions-Spiel in Wort und Bild“ című munkájában azt mondja híveiről, hogy ezek a játszó év után következő öt év alatt nem beszélnek egyébről, mint a „volt“ játékról, a következő öt év alatt pedig nem érdeklődnek, reudes foglalkozásukon a földmívelésen és képfaragáson kívül, más iránt, mint a „jövő“ passió-játék iránt.

Valaha, a középkorban, a passió-játék a keresztény népek oly kedves szent foglalkozása volt, hogy Nyugot-Európa országaiban alig volt valamire való népesebb hely, a melynek színpadja ne lett volna az u. n. mysteriumok, vagyis a szentírásból kiemelt s Krisztus Urunk életével és szenvedésével összefüggésben levő tények és események dramatisztikus előadása számára. Sok helyütt külön testvéretek is keletkeztek, a melyeknek célja a passió-játékok előadása volt. Ezek a hitéleti, u. n. lelki színjátékok a keresztény nép, a kath. egyház életének mélységes isteni talajából nőttek ki s a drámai művészet terén az egész emberiség történetében a népelet talajában való gyökerezettségükre nézve semmi sem fogható hozzájuk, kivéve a görög tragédiát. A modern drámák, egy-két kivétellel, csupa uri passiók, kizárólagos uri játékok, az u. n. művelt osztályok kizárólagos szórakoztatására. A görög tragédiák iránt az egész görög nemzet érdeklődött, hatásukat az egész görög nemzet vette fel magára és érezte végig magán. Azok nemzeti játékok voltak a szó szoros értelmében. Ezt a jellemvonását a görög tragédiáknak, a melynél fogva az a nemzeti életnek kifejezője és irányítója vala, átvették az u. n. lelki színjátékok és ugy a tények mint a hatás nagyszerűsége tekintetében oly magasokra emelték fel, a melyek magasban áll a keresztény vallás a pogány világnézet fölött. Krisztus Urunk életéhez, kinszenvedéséhez és dicső feltámadásához fogható mélységes értelmű és magasztos hatású eseménye a pogány nemzeti életnek nem volt és nem lehet. A világtörténelem e páratlan fenségű eseményének páratlan színjátéka: ez az oberammergau passiójáték. Páratlannak mondom az oberammergau színjátékot több oknál fogva. Először azért, mert a mi passió-játékok ezen kívül itt ott előfordulnak, ehhez képest semmik, csupa töredékek és apróságok. Itt minden szemlünk elé kerül, a mi K. U.-nak virágvasárnap bevonulásától kezdve egész feltámadásáig előfordult, az ó-szövetségi élőképekkel együtt, képből, zenében, énekben, játékban. Az 1400 lakosú falu népének hasznavehető része, egész fele, 700-an felül, részt vesz a játékban. És mindent maguk a falusiak végeznek. Külső segítséget nem vesznek igénybe. Játzók, énekesek, zenészek vezetők, igazgatók, mind oberammergauiak. Játékigazgató a község polgármestere, a zenekari két községi tanító vezet, az élőképek igazgatója a rajz és szobormetsző iskola elítjárója. A plebánus pedig az egésznek a lelke. Ő mindenütt ott van. Játék közben is rendszeren ott tartozkodik a színpad körül hívei körében. Mert az oberammergau passió-játék nem világi szórakoztató játék, nem kenyérkereseti vállalat, hanem egy hitközségnek szent fogadalmon alapuló hitéleti megnyilatkozása, keresztény hitvallása. Es a játék e feuséges komoly jelleme s szelleme minden hallgatóra átszáll és ismétlődik. A hívő hitében felfrissül és megerősödik. A hitében elgyengült, új hitéletre buzdul. Fülelem hallatára mondta egymodern városi ember a játék végén: „Ich bin bekehrt, ich bin wieder ein Christ.“ Páratlannak mondom az oberammergau passió

játékot másodsor azért, mert ez az egyedüli teljes passió-játék, mely a középkorban kezdődve, szakadatlan folytatásban húzódik le egész napjainkig és át a jövőbe.

A ki Jausseu nagy történeti munkáját a német nép életéről a protestantizmus óta ismeri, az tudja, hogy a német nép a protestans féltelenség hatása alatt mód nélkül eldurvult erkölcsökben. Ennek hatása az u. n. mysteriumokon vagyis lelki színjátékokon is meglátszott. Durvaságok és illetlenségek oly mértékben csuszak be a passió-játékokba, mely azoknak profanációját szokásossá tette. Az egyház szakadatlanul sürgette a javulást. Igyekezett megmenteni a lényegét, üldözte a visszaéléseket. A mindenhatóvá lenni indult állami hatalmak azonban a földével együtt a gyermeket is kiöntötték a sárba. A josephinisztikus felvilágosodás korszaka a passió-játékokat épp úgy mint a ker. hitéletnek egyéb gyakorlatait igazi pogány érzékletlenséggel beszűntette, eltiltotta. A bajor választó fejedelem „lelki tanácsa“ (geistl. Rat) tanácsolta az eltilást. Abban a „lelki“ tanácsban természetesen „felvilágosodott“ és „stréber“ papok is ültek, az u. n. udvari theologusok. A tilalom 1770. márc. 31-én látott napvilágot, 60 helyen szűntették be a játékokat. Az oberammergauiak azonban meg tudták menteni nemcsak akkor, de 1801-ben is, a mikor külön tilalom akarta elfojtani, fogadalmuk megtartását. Az új egedelem 1811-ben érkezett le Münchenből. Azóta folytonosan játszanak, minden 10-ik évben, eleinte esekély sikerrel hallgatóságban és deficzittel leszámolás végén. 1850-ben még csak 24.000 forint volt a jövedelem; 1860-ban 54.810 frt., 1871-ben 63.435 frt.; 1880-ban már 336.596 márka; 1890-ben 694.724 márka. A hallgatók száma 1890-ben 150.000 emberre emelkedett. A jelen évben a hallgatóság száma meg fogja közelíteni, ha felül nem mulja a 200.000-et. Németek, angolok, franciák, belgák, hollandok tömegesen nagy csoportokban jelennek meg. Amerika egész rajokát bocsát a passió-játékokra. Egy-egy játékra, mely egész nap, reggel 8-tól 1/2-12-ig és délután 1—1/2-ig tart, 4000 ember mehet be ülő a most már fedett nézőtérre. Az állók száma 1000-re tehető. A színpad és annak mellék helyiségei jelenleg is szabad ég alatt vannak. Az oberammergau népi esőben és verőfény alatt egyenlő szent lelkesedéssel játsza el az ő fogadalmi passió-játékát 2-szer, jelenleg háromszor is egy-egy héten. Játékuk igazán méltóságos, megható; egyes részében, a tárgy szerint, nagyszerű és megrendítő. Előkép csoportozataik művészi szempontból is páratlanok. Nem is csoda. Hisz a játzók mind képfaragó családból kerülnek ki. Erte nek a testtartáshoz, a csoportosításhoz, a színezéshez. Az oberammergauiak világhírű feszület-faragók és fa-szobrászok.

Egy bajor parasztfalunak fogadalmi passió-játéka ime, nemzetközi jelentőségre vergődött fel. Nem nevezetes eseménye ez a XIX. század végének? A bajor vasutak királyi kormányzósága „nemzeti játékok“-nak nevezi az oberammergau passió-játékokat. A mult század „felvilágosodott“-jai (elprotestánsodott katolikus kormányai) eltiltották az oberammergau passió-játékokat: a mostani kormány nemzeti nagy esemény gyanánt tiszteli e vallásos játékokat s II. Lajos, a rendkívül művelt műizlésű király, monumentalis szobrot emeltetett az oberammergau parasztpassió-játékok tiszteletére, az u. n. Kreuzigungsgruppét, mely 12 méter magas háromágú köszobor, közepén a feszülettel, két oldalt

Máriával és Jánossal. Felírata a király akarata szerint ez: „Den kunstsinnigen un den Sitten der Väter treuen Oberammergauern.“ Püspököt ugyiszólván minden előadásán lehet látni a fejedelmek hármias páholyában. Királyos közül 1840-ben a szász király és királyné, 1860-ban II. Miksa bajor király, 1871-ben II. Lajos bajor király, 1880-ban Frigyes Vilmos porosz koronaherege, a későbbi 2-ik német császár, látogatták meg Oberammergaut. II. Vilmos császár is megigérte, hogy eljön. Amde most Chinával van elfoglalva.

Csodálatos találkozásai az eseményeknek és embereknek.

A jelen évben a föld népei 3 helyre özőnlenek össze ugyanannyi nagy nemzetközi találkozára: a) Rómában századvégi büböcsánatos, tisztulós jubileuma van a kath. anyaszentegyháznak. b) Párisban nemzetközi találkozót rendezett a francia nemzet a modern emberi munka alkotásainak megcsodálására, c) Keleten Chinában, a pogány világ és a keresztény civilizáció népei beláthatatlan végű világháború megnyitására tesznek előkészületeket, d) Bajorország egy igénytelen faluja a keresztény világmegváltás mysteriumának tiszteletére gyűjti össze nemzetközi találkozásban Európa összes keresztény népeinek legjobbjait.

Igaz volt Brunner Sebestyénnek, midőn 40 év előtt kimondotta, hogy az oberammergauti bámulatos, nagyszabású és megrendítő paraszt-passió-játék teljesen alkalmas arra, hogy két világrész keresztény népeinek zarándoklati célpontja legyen a keresztény hitélet felpofojtására.

Ma már Oberammergaut nemzetközi keresztény katolikus passió-játékának ez a hatása — kézzel fogható nagy valóóság. Ennyi szeretetet és tiszteletet Krisztus Urunk iránt, csak a katolikus anyaszentegyház képes felmutatni. Jönnék is az anglikánok, és bár kevesebb számmal, a porosz „evangelikusok“, papostól, prédikátorostól — bámulni és erősödni a Krisztus urunk iránt való hitben.

A protestáns „hitdomány“ mese tárgyává tette Jézust; az oberammergauti parasztnép mesteri színjátéka történeti valóságának egész nagyságában és teljes erejében mutatja be, kinívja az egész világot figyelemre és szemlélésre, a világ Megváltóját. Berlin és a protestáns éjszakai németiség hitetlenségének tan- és szószékeivel szemben a katolikus bajor nép Krisztus-dramája valóban kiszámíthatatlan hatású nemzeti tényező a nagyra termett és nagyra is törő németiség életében.

Sajnos, hogy magyarok oly gyéren jönnek ide. A július 15-iki előadásán, 4 pap és 4 világi voltunk jelen. De mi ez a parányiug az idegen angolok, franciák, belgák, hollandusok ezreihez képest! Van előadás, melyen a magyarság teljes távollétével különbözik. Hajh, valaha nagyobb volt nemzetünkben a keresztény világnézet nagyszerűségei iránt az érzékenység! Mert a költő szerint is, nem elég egy-egy nemzet nagyságához, egyeseknek akár „nagy“ akaratija is. Ahhoz fainak „szent“ akaratija szükséges. Szentté pedig az akaratokat csak a keresztény hit sugallata teszi. Ezt tanítja az oberammergauti passió-játék. Egy paraszt falu maga köré gyűjti az egész keresztény világ csodálatát és tiszteletét a Krisztus szenvedésében rejülő nagyszerű lelki tanul-ások iránt. Felekezeten iskola ilyesmire képtelen volna nevelni egy-egy töldmívelő népet. De még az uri népet is csak hitélet képes ily fogékonyvá tenni az ily fenséges nemzeti játékok érdekei és hatásai iránt.

Hazavágyó.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az erdélyi püspök a palócok közt.** Balassagyarmatról írják nekünk: Erdélynek langhuzgalmu püspöke nemcsak megyéjében árasztja el a hit éteru sugarait, de még a jó palóc néphez is elment, hogy őt az igaz hitre buzdítsa. Csítár nógrádmegyei faluban, mely Marcal község filiája az idetartozó Gárdony pusztá nemes szivü ura, Majláth Géza gróf, a püspök testvérbátyja és ritkajóságú neje Zichy Marietta grófnő az omladozó templomot újra építették, kifestették és gyönyörűen felékesítették. Ezt a templomot szentelte fel Majláth G. Károly gróf erdélyi püspök július 29-én a vidéki lakosság nagy részvétele mellett. A község lakói külsőleg is iparkodtak örömeik kifejezést adni, azért a templom környékét szépen feldíszítették, lovasbandériummal, mozsárlövésekkel fogadták a Gárdonyból hiutón érkező főpásztort. A község nevében egy parasztlányka fogadta a püspököt s szép szavak kíséretében rózsabokrétát nyújtott át neki, mit ő nagy örömmel fogadott és röviden megköszönt. Majd a templomszentelést végezte a környékbeli papság és növendék-papok segédkezése mellett. A szentelés végén megáldotta a gyönyörű fehér selyem miseruhát, melyet a fiatal grófnő készített a templomnak. Mise után áldást adott a jelenlévőkre s a szószékre lépett, hol lelkes szavakban esetezte a templomnak szent voltát, töaségét és buzdította a hívőket, hogy ne csak a szent misében, hanem azonkívül is látogassák az Ol'áriszentséget, mert az itt rejtőző Ur Jézusnál biztos segítséget nyernek. Kívül a szent beszédet Frank István dr. rimóci plebános tartotta. Délben a kerületi papság és az uradalmi igazgatóság Mailáth Géza gróf vendégszeretetét élvezte. Este 6 órakor az új temetőt szentelte meg a főpásztor. A szertartás végén itt is szentbeszédet tartott megindítóan megholtak iránti kegyeletröt s a jó halálra való készületről és nagy hévvel buzdította az otlevőket a boldogság Sztiz iránti kegyeletrre, mert ő valamint az életben mindig segítők, nagy halálunkban megmentők leszén. A szentbeszéd után együtt imádkozott a hűvekkel az élőkért és megholtakért. Mária-ének zengedezése között tért vissza a körmenet a kastélyba s itt az iskolás gyermek köztöb jübileumi érmecskéket és képeket osztott ki s a hitanból kérdezgette őket a jóságos főpásztor. Július 30-án még Gárdonyban maradt, hol délelött buzgón gyóntatta az odaseregülő híveket.

— **A király Dolnji-Miholjácón.** Gróf Majláth László kir. kamarás, dolnjimiholjáci nagybirtokos — püspök urunk testvérbátyja — új kastélyt épített, mely pazar bereendezésével együtt a jövő évben készül el. Az új kastélyban fog lakni Ferenc József császár és király, a ki a jövő évben több napra fog Dolnji-Miholjácba érkezni a nagy zárógyakorlatok alkalmából, a melyeken a 13. (zágrábi), 4. (budapesti), 3. (gráci) és 5. (pozsonyi) hadtestek fognak részt venni.

— **Szent István-nap megünneplése Budán.** A jubiláris szent év alkalmából a magyar katolikus egyház a szokottnál nagyobb fényűvel és pompával ünnepli meg szent István első apostoli királynak ünnepeét. A budavári koronázó Mátyástemplomban augusztus 19-én délután 4 órakor ünnepléses vacsernye lesz. Másnap, augusztus 20-án reggel hétkor kezdődik a szertartás az ujjaalakított király

palotái szent Zsigmond-kápolnában, abonnan fényes körmenetben viszik a szent jobbot a Mátyás-templomba. Az ünnepi szentmisét a „dicsőséges szent Jobbkéz“ jelenlétében Vaszary Kolos bibornok hercegprimás mutatja be. Az alkalmi szentbeszédet Steiner Fülöp dr. székesfehérvári püspök tartja, akit erre a hercegprimás kéri föl. Az ünnepségnek minél fényesebbé tételéről az országos bizottság gondoskodik.

— **Megölték az olasz királyt.** Vasárnap este 10 órakor egy gyalázatos anarkista Gaetano Bressi megölte Umberto olasz királyt Monzában. A király részt vett a torna-verseny díjaznak kiosztásánál s mikor kocsijába lépett, az anarkista merényletű revolveréből 3-szor rálőtt s a király rövid idő múlva meghalt. Még csak egy pár szót beszélt. A gyilkost elfogták, bezáratották a prefektúrára, hol nyíltan bevallotta, hogy a merényletet a monarchia iránti gyűlöletből követte el. Összeesküvők bízták meg. A holttestet elszállítják Rómába, hol is a Pantheonban fogják eltemetni. A trónörökös: III. Viktor Emmánuel és neje a montenegrói fejedelem lánya épen uton voltak és a trónörökös csütörtökön ért Monzába. Umberto 1844. márc. 14. született. Atyja a birhadt Viktor Emmanuel volt, ki a nagy Olaszország eszméjének élve s ezért küzdve a római pápát jogtalanul megfosztotta birtokaitól. Anyja Maria Adelájd osztrák főhercegnő volt. Mint trónörökös több csatában vett részt. 1868. apr. 22. elvette Ferdinánd genovai herceg leányát Margitot. 1878. Január 9-én atyja halálakor Umberto olasz királyiá proklamáltatta magát. — Két ízben követtek már el ellene merényletet, 1878-ban Passanante és 1897-ben Acciasio. A mostani undok merénylet azonban kioltotta életét. Szébb lett volna halála, ha még életében az egyházzal kibékült volna és az olasz katolikusok benne nemcsak a királyt, hanem az egyház hű fiát tekintették volna. Különben Istené az ítélet és — az igazalom.

— **Halálozások.** Igaz részvétellel vettük és tesszük közzé a következő gyászjelentéseket: „Alóltartak szomornan tudatjuk hogy a jó édes apa, nagyapa, testvér, sógor és vő *Bartha Ferenc* Kolozs r. t. város főjegyzője és a kolozsi róm. katedrális egyház főgondnoka folyó hó 28-án d. u. 1 órakor, életének 55-ik évében, a baldoklók szentségével megerősítve, az Urban elhunyt. A megboldogultnak földi maradványai folyó hó 30-án d. u. 5 órakor fognak a kolozsi r. k. temetőben örök nyugalomra tétetni; lelkéért pedig az engesztelő szent mise áldozat folyó hó 31-én d. e. 9 órakor fog az egek Urának bemutatattani. Nyugodjék békében! Kolozs, 1900. július 28. Irma, férjezett Buzeszkó Jánosné és gyermekei, Berta, férjezett Horatsik Jánosné és gyermekei, László, Ferenc, Erzsi, Kati és János, mint gyermekei, vejei és unokái. Bartha Albert, neje és gyermekei, István és neje, Géza, Lajos és Róza, férjezett Zabulik Jánosné, mint testvérei. Ozv. Kun Jánosné, mint anyosa. Kun Sándor, özv. Hutter Sámueiné Kun Berta és gyermekei, Miron Mihályné Kun Kata és gyermekei mint ságorai és sógoronő. — „Guruby Márton, a maga s Dezső és Jolán gyermekei, Kollárszky István veje, erdélyi püsp. n. ad. intéző, Kováts Mária menyé; valamint Kollárszky Ilona, László, Miklós és Erzsébet s Guruby Mariska mint unokák, ugyszinte az összes rokonság nevében is fájdalomtel szívrrel tudatják a szerető jó hitves, anya, anyós, nagyanya és rokona Guruby Mártonné szül. Leitner Irónnek f. évi augusztus hó 1-ső napján hajnali 2 órakor életének 53-ik, boldog házasságának 32-ik évében, a halotti szentségek

ájtatos felvétele után történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága halott földi maradványai ugyan e hó 3-án d. e. 3/4 11 órakor fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint a Bibarmegyei közkörbázuál szenteltetni és az olasz-i közönségekben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise-áldozat ugyan e hó 4-én d. e. 10 órakor fog az olasz-plébánia-templomban az Egek Urának bemutatattani. Mely végtszentségtelre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghívottak. Nagyvárad, 1900. augusztus 1-én Béke poraira!”

— **Értesítés.** A világosító szent Gergelyről nevezet. szamosújvári örmény kath. fiúarvaházba folyó év augusztus havában 6 árva fog felvétetni. Felvételre pályázhat bármely hazai illetőségű örm. kath. szegény árvafiu, ki a 7 éves életkört már betöltötte. A keresztlevéllel, atya vagy a szülők elhalálozási, újraoltási, orvosi- és szegénységi esetleg iskolai bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok a nevezett intézet igazgatóságához f. év augusztus hava 25-ig nyújtandók be.

— **A harang története.** Ezeröttszáz esztendeje annak, hogy a templomok bádagos tornya alól először hangzott az imádságra hívó harang. Az első keresztények még nem ismerték a harangot, hangos kiáltás volt a jel, a mi templomba szólította őket. Később lapos deszkadarabokat csapkodtak össze, figyelmeztetve az Istenházára a híveket. Kampániában ezeröttszáz esztendővel ezelőtt tették föl az első harangot a székesegyház tornyára. Feltalálójának a böles és jámbor Pál püspököt tartják. Egy legenda így mondja el, miként jött rá Pál püspök a harang eszméjére. Alkanyatkor egy erdőtisztáson baladt át a jámbor főpap, elmerülve ájtatos gondolataiba. A biborvörös ég ténye rávetődött a zöld lombokra, ami olyan nagy hatást tett a végtelen eszűben a lelkiatyára, hogy önkénytelenül leült a fűbe s egészen elmerült gondolataiba. Már egészen esztelenül kezdett, a mikor egy távoli juhnyáj esőgögyének a hangja fölriasztotta álmodozásából. Csak éppen annyi ideje volt, hogy sietve eljusson a templomig, a hol hívei már türelmetlenül várták. Ettől kezdve eszűgetyűső hívta össze a hívőket, később pedig óriás eszűgöt öntörték a nóbai dom toronyába. Ez volt az első harang. Lassan aztán elterjedt a harang használata és 559-ben már több francia községben használják. Sabinianus pápa 590-ben a kereszt mellé fölvette a harangot is az egyház jelvényei közé s nemcsak Rómában is megkondultak a harangok ércnyelvei. Magyarországon Szent-István király öntette az első harangot nyolcszázkilencvenöt esztendővel ezelőtt.

— **B. e. Steinczer Ede** sirja fölé emelendő emlékre és alapítványi szt. misére adakoztak: Kiss János 5 kor. Péter József 2 kor. Összeg 167 kor. 40 fillér.

— **A zalathnai állami kőfaragó és kőcsiszoló szakiskola** szervezetéből aiantikban közöljük a beiratásra vonatkozó részt és egyéb tudnivalókat. A zalathnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskola növendékei az iskola négyéves tanfolyamán kőfaragókká, vagy kőcsiszolókká képeztetnek ki. A kőfaragó ipar a faragható kövek megmunkálására, tehát sűrűkövek, emlékművek, épületi munkák atb. készítésére terjeszkedik ki. A kőcsiszoló ipar nem faragható drága- és féldrágakövek megmunkálását öleli fel, tehát ékszerköveket és diszműarukat készít. Az iskolába való felvétel előjegyzés alapján történik; szóbeli vagy írásbeli jeleutkezeseket elfogad az intézet igazgatósága Zalathnán ad-

